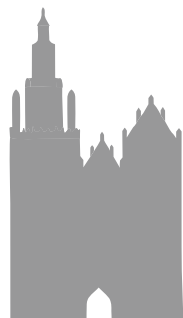

POMNIK HISTORII, CZYLI GDZIE?

POMNIK HISTORII,
CZYLI GDZIE?

„ZESZYT EDUKACJI MUZEALNEJ”

KOLEGIUM REDAKCYJNE WYDAWNICTW MUZEUM ARCHEOLOGICZNO-HISTORYCZNEGO W STARGARDZIE:
MONIKA OGIEWA-SEJNOTA (SEKRETARZ), JOANNA FIJAŁKOWSKA, MARCIN MAJEWSKI (PRZEWODNICZĄCY),
IWONA WOJCIECHOWSKA, MIROSŁAW OPĘCHOWSKI

KONCEPCJA:
PRZEMYSŁAW ANT CZAK

TEKST I ILUSTRACJE:
MAŁGORZATA DAROWNA

©COPYRIGHT BY MAŁGORZATA DAROWNA, MUZEUM ARCHEOLOGICZNO-HISTORYCZNE, STARGARD 2022

ADRES WYDAWCY:
MUZEUM ARCHEOLOGICZNO-HISTORYCZNE W STARGARDZIE
RYNEK STAROMIEJSKI 2-4, 73-110 STARGARD
TEL. 41 578 38 35, 41 577 18 85,
E-MAIL: INFO@MUZEUM-STARGARD.PL
WWW.MUZEUM-STARGARD.PL
FACEBOOK/MUZEUMSTARGARD

WYDAWNICTWO ZOSTAŁO WYDANE W RAMACH PROJEKTU „PRZEDSZKOLE+COOLTURA. ROZWIJANIE KOMPETENCJI KADRY PRZEDSZKOLNEJ W STARGARDZIE W ZAKRESIE EDUKACJI KULTURALNEJ” DOFINANSOWANEGO ZE ŚRODKÓW MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO POCODZĄCYCH Z FUNDUSZU PROMOCJI KULTURY.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

LIDER
PROJEKTU:

PARTNER
PROJEKTU:

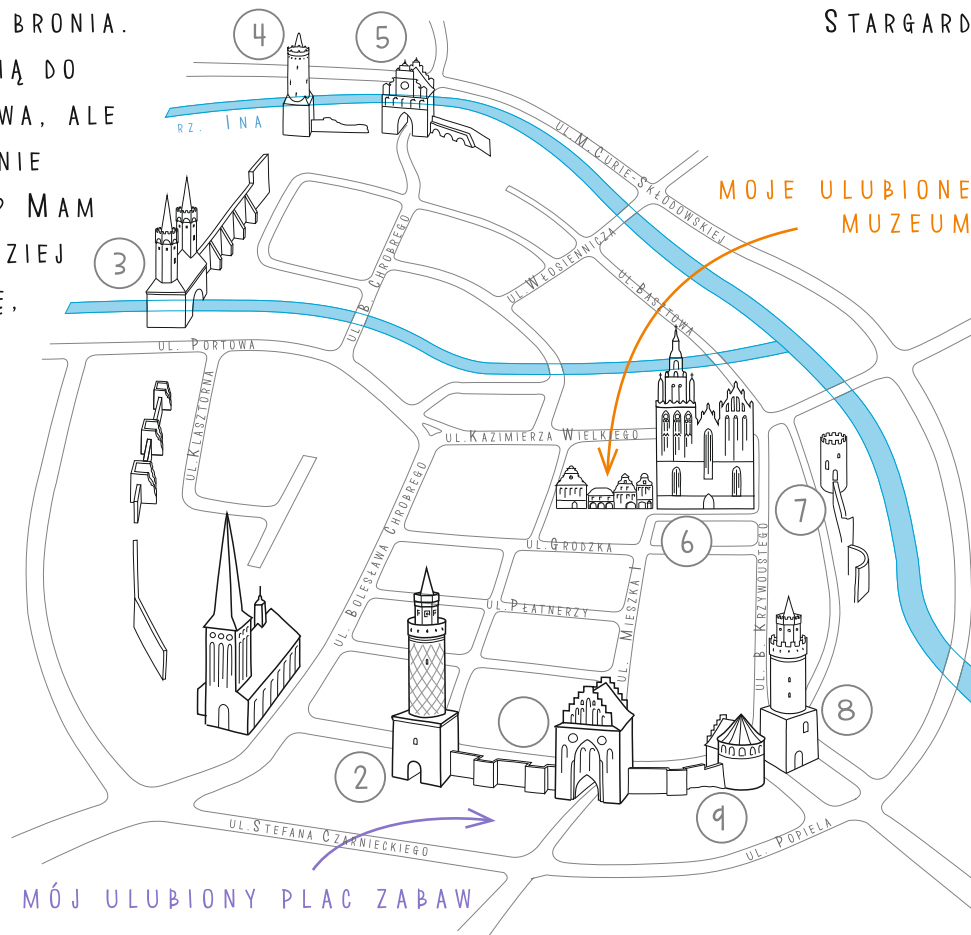
ISBN 978-83-61456-74-2

CZEŚĆ! JESTEM BRONIA.
W SZKOLE MÓWIĄ DO
MNIE BRONISŁAWA, ALE
TO ZBYT POWAŻNIE
BRZMI, PRAWDA? MAM
7 LAT. NAJBARDZIEJ
LUBIĘ BAWIĆ SIĘ,
PŁATAĆ FIGLE
I SŁUCHAĆ
CIEKAWYCH
OPowieści.

NAJLEPSZE HISTORIE OPowiada MI MOJA BabcIA.
DO STARGARDU PRZYJECHAŁA RAZEM Z DZIADKIEM
I MOJĄ MAMĄ DAWNO, DAWNO TEMU. JA
URODZIŁAM SIĘ JUŻ TUTAJ. A TY? CZY WIESZ,
JAKA JEST TWOJA HISTORIA RODZINNA? JAK TO
SIĘ STAŁO, ŻE MIESZKASZ DZIŚ W STARGARDZIE?
OPowiedz MI! JESTEM TEGO BARDZO CIEKAWA.

OSTATNIO, GDY SPACEROWAŁYŚMY PO STARÓWCE,
BabcIA OPowiadaŁA MI O POMNIKACH HISTORII.
TO BARDZO STARE I WYJĄTKOWE BUDOWLE
SPISANE NA SPECJALNEJ LIŚCIE. W STARGARDZIE
MAMY ICH TROCHĘ. ZAZNACZYŁAM JE NA MAPCE
I OPISAŁAM PONIŻEJ. PRZECZYTAJ PO KOLEI
I ODSZUKAJ NA RYSUNKU. A TERAZ CHODŹ!
POKAŻĘ CI NAJFAJNIEJSZE Z NICH.

STARGARD

MOJE ULUBIONE
MUZEUM

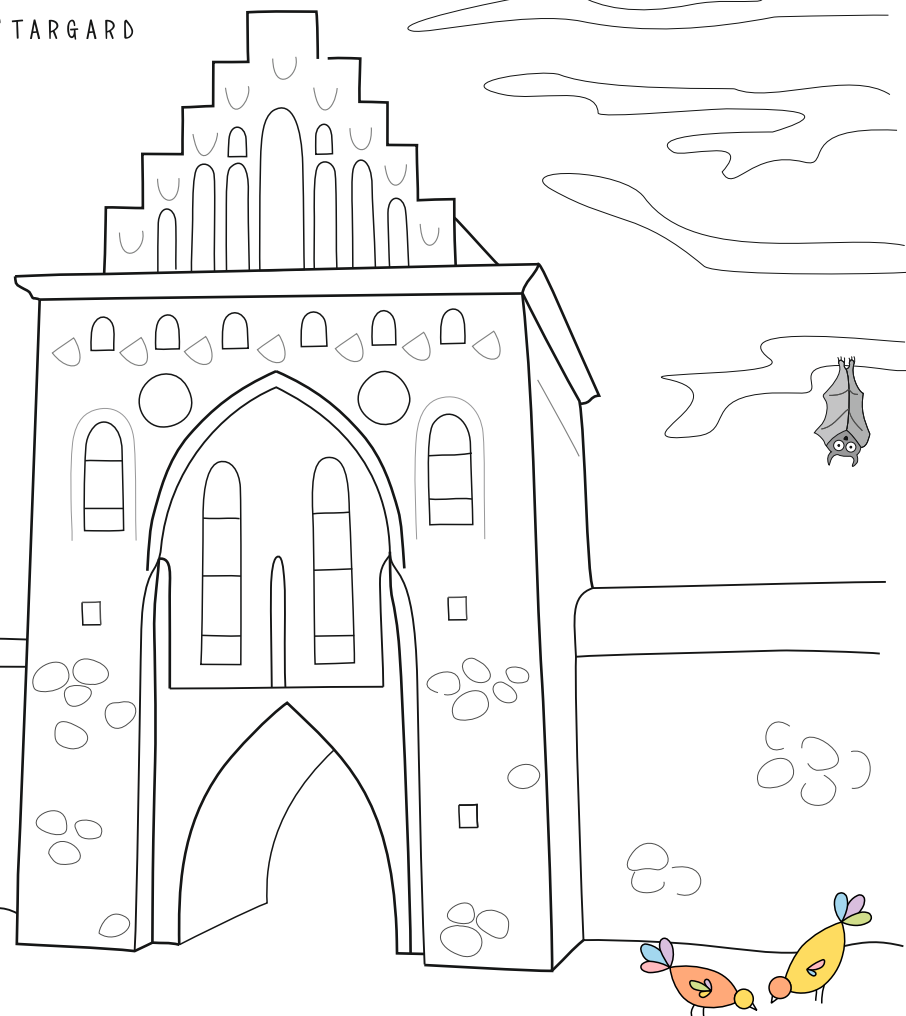
MÓJ ULUBIONY PLAC ZABAW

1. BRAMA PYRZYCKA	6. KOLEGIATA NPM KRÓLOWEJ ŚWIATA
2. BASZTA MORZE CZERWONE	7. BASZTA JEŃCÓW
3. BRAMA PORTOWA	8. BASZTA TKACZY
4. BASZTA BIAŁOGŁÓWKA	9. BASTEJA
5. BRAMA WAŁOWA	

PIERWSZYM PRZYSTANKIEM NA NASZEJ TRASIE JEST BRAMA PYRZYCKA. JEJ GÓRNA CZĘŚĆ ZBUDOWANA JEST Z CEGIEŁ, A DOLNA Z KAMIENI PODOBNIIE JAK MURY OBOK NIEJ. DAWNIEJ STARGARD BYŁ CAŁY OTOCZONY TAKIMI MURAMI OBRONNYMI. CIĄGNĘŁY SIĘ ONE WOKÓŁ MIASTA JAK DŁUGI WĄŻ I CHRONIŁY PRZED WROGAMI. WJECHAĆ LUB WYJECHAĆ ZE STARGARDU MOŻNA BYŁO TYLKO BRAMĄ, A BRAMY BYŁY DOBRZE STRZEŻONE.

POBAWIMY SIĘ? WIEM, ŻE ZNASZ MNÓSTWO RYMOWANEK. CZY POTRAFISZ UŁOŻYĆ KRÓTKI WIERSZYK UŻYWAJĄC W NIM HASEŁ MURY LUB BRAMA? JA UŁOŻYŁAM TAKI:

"STARGARD MURY OTACZAJĄ,
TYLKO BRAMĄ TU WPUSZCZAJĄ".

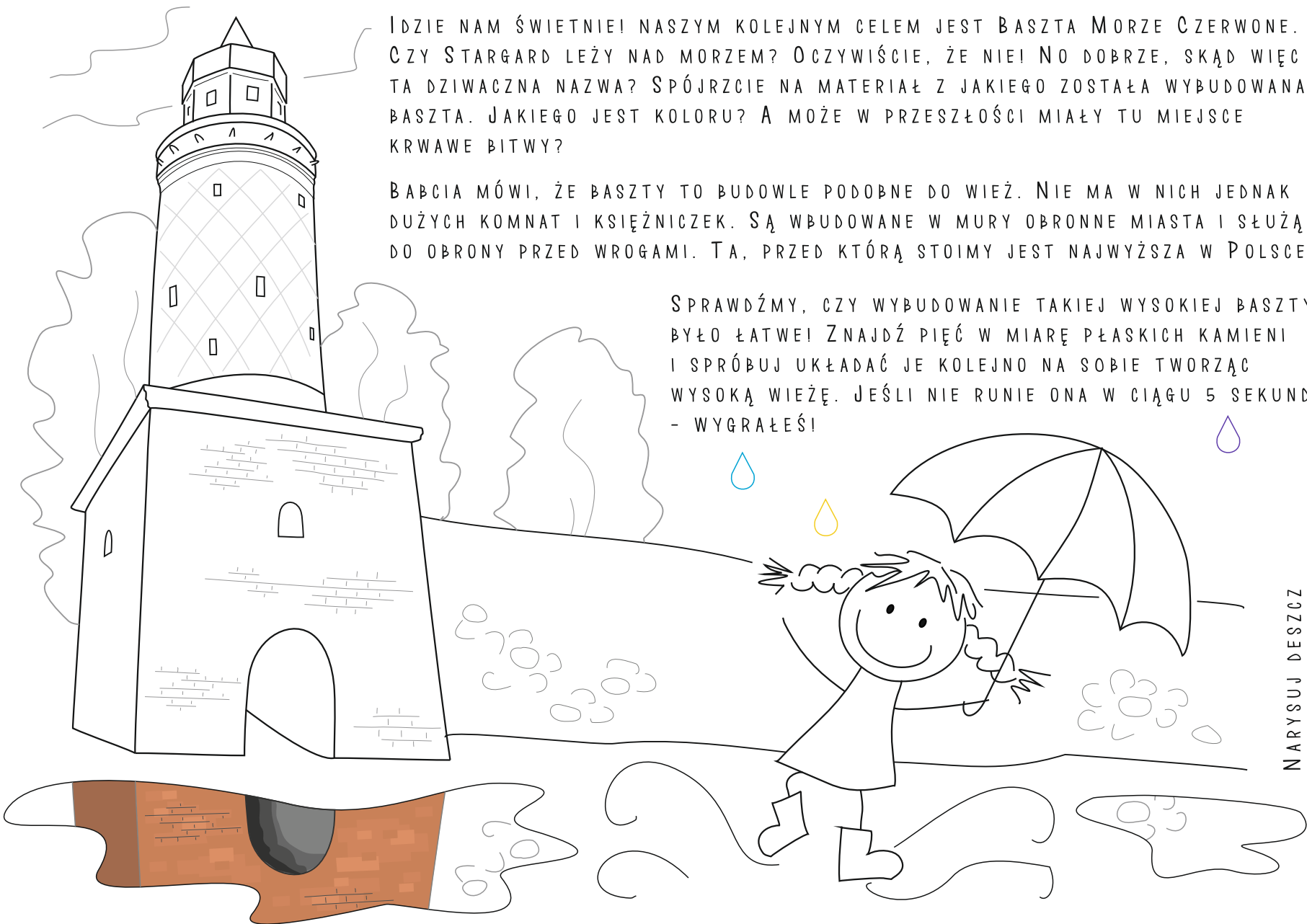

SPÓJRZ NA RYSUNEK PRZEDSTAWIAJĄCY ZABYTEK. W MIEJSCU PRZEJAZDU KIEDYŚ BYŁA KRATA, DORYSUJ JĄ. NIE ZAPOMNIJ TEŻ O UMIESZCZENIU NA OBRAZKU STRAŻNIKA, KTÓRY CZUJNIE OBSERWUJE WSZYSTKICH PRZYBYWAJĄCYCH DO MIASTA.

IDZIE NAM ŚWIETNIE! NASZYM KOLEJNYM CELEM JEST BASZTA MORZE CZERWONE. CZY STARGARD LEŻY NAD MORZEM? OCZYWIŚCIE, ŻE NIE! NO DOBRZE, SKĄD WIĘC TA DZIWAČNA NAZWA? SPÓJRZCIE NA MATERIAŁ Z JAKIEGO ZOSTAŁA WYBUDOWANA BASZTA. JAKIEGO JEST KOLORU? A MOŻE W PRZESZŁOŚCI MIAŁY TU MIEJSCE KRWAWY BITYWY?

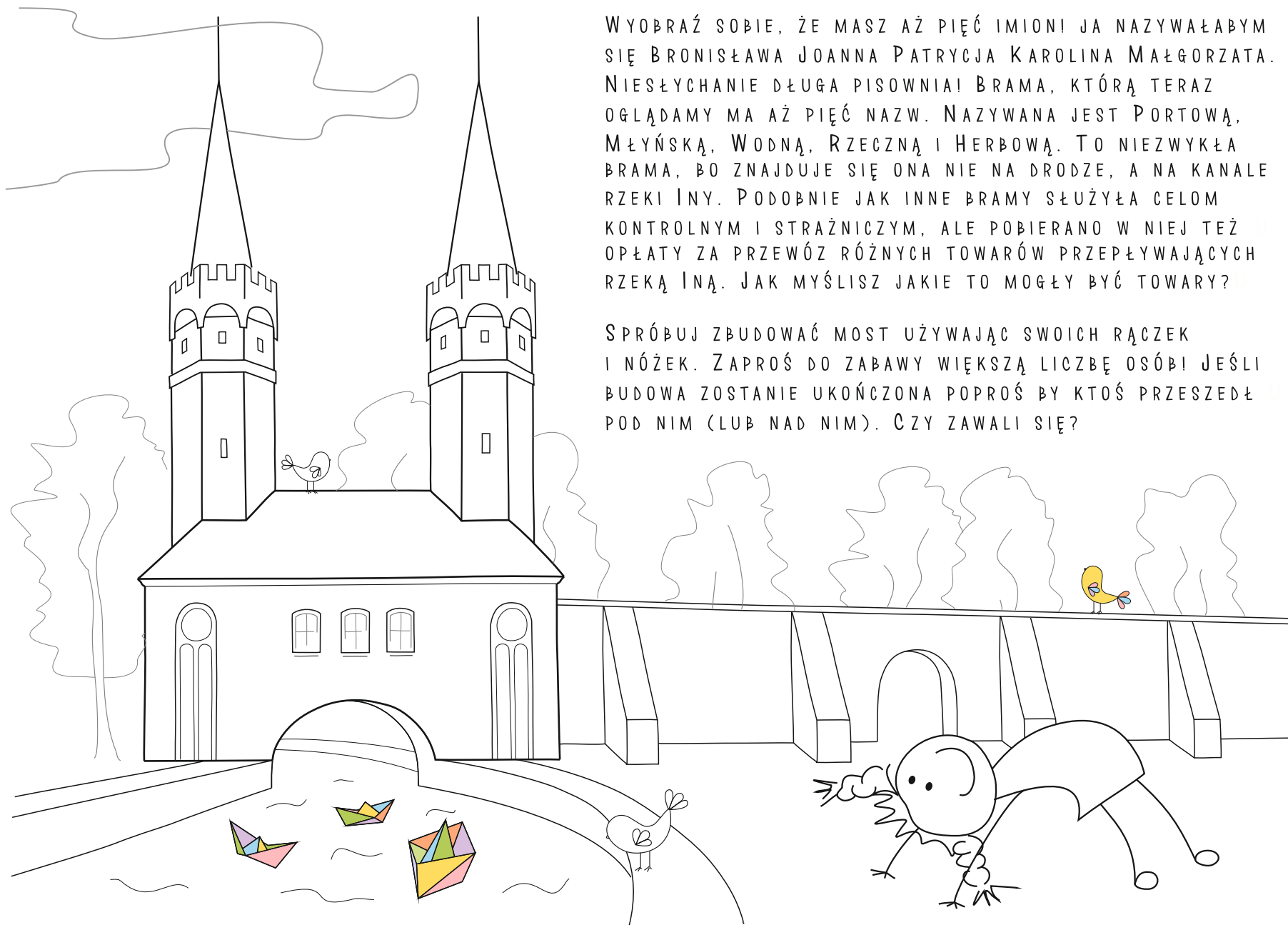
BABCIA MÓWI, ŻE BASZTY TO BUDOWLE PODOBNE DO WIEŻ. NIE MA W NICH JEDNAK DUŻYCH KOMNAT I KSIĘŻNICZEK. SĄ WBUDOWANE W MURY OBRONNE MIASTA I SŁUŻĄ DO OBRONY PRZED WROGAMI. TA, PRZED KTÓRĄ STOIMY JEST NAJWYŻSZA W POLSCE!

SPRAWDŹMY, CZY WYBUDOWANIE TAKIEJ WYSOKIEJ BASZTY BYŁO ŁATWE! ZNAJDŹ PIĘĆ W MIARĘ PŁASKICH KAMIENI I SPRÓBUJ UKŁADAĆ JE KOLEJNO NA SOBIE TWORZĄC WYSOKĄ WIEŻĘ. JEŚLI NIE RUNIE ONA W CIĄGU 5 SEKUND - WYGRAŁEŚ!

WYOBRAŹ SOBIE, ŻE MASZ AŻ PIĘĆ IMIONI! JA NAZYWAŁABYM SIĘ BRONISŁAWA JOANNA PATRYCJA KAROLINA MAŁGORZATA. NIESŁYCHANIE DŁUGA PISOWNIA! BRAMA, KTÓRĄ TERAZ OGLĄDAMY MA AŻ PIĘĆ NAZW. NAZYWANA JEST PORTOWĄ, MŁYŃSKĄ, WODNĄ, RZECZNĄ I HERBOWĄ. TO NIEZWYKŁA BRAMA, BO ZNAJDUJE SIĘ ONA NIE NA DRODZE, A NA KANALE RZEKI INY. PODOBNIENIE JAK INNE BRAMY SŁUŻYŁA CELOM KONTROLNYM I STRAŻNICZYM, ALE POBIERANO W NIEJ TEŻ OPŁATY ZA PRZEWÓZ RÓŻNYCH TOWARÓW PRZEPŁYWAJĄCYCH RZEKĄ INĄ. JAK MYŚLISZ JAKIE TO MOGŁY BYĆ TOWARY?

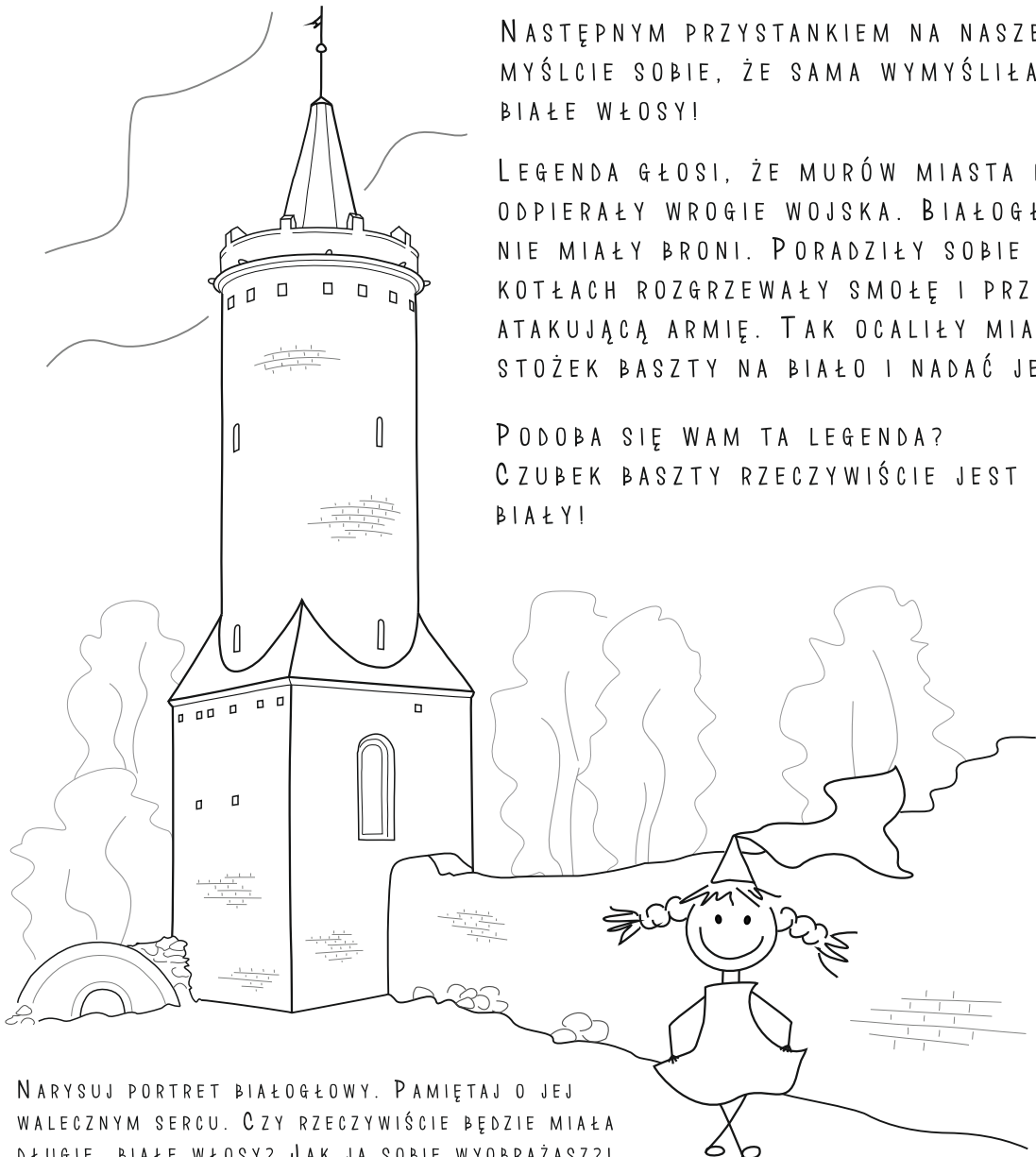
SPRÓBUJ ZBUDOWAĆ MOST UŻYWAJĄC SWOICH RĄCZEK I NÓZEK. ZAPROŚ DO ZABAWY WIĘKSZĄ LICZBĘ OSÓB! JEŚLI BUDOWA ZOSTANIE UKOŃCZONA POPROŚ BY KTOŚ PRZESZEDŁ POD NIM (LUB NAD NIM). CZY ZAWALI SIĘ?

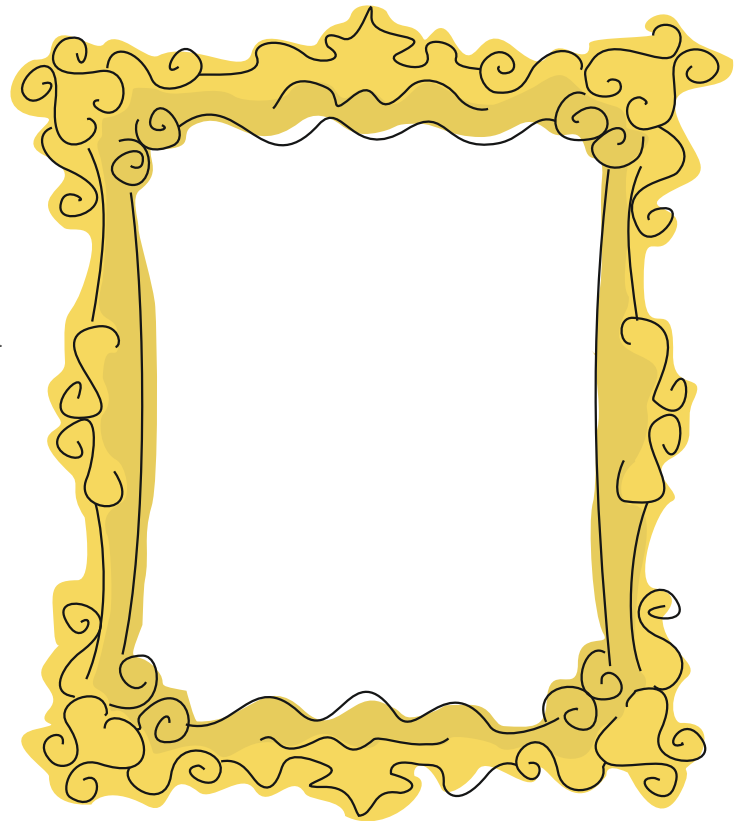
NASTĘPNYM PRZYSTANKIEM NA NASZEJ TRASIE JEST BĄSZTA BIAŁOGŁÓWKA. NIE MYŚLCIE SOBIE, ŻE SAMĄ WYMYŚLIŁAM TĘ NAZWĘ - CHOĆ JEDNO SIĘ ZGADZA, MAM BIAŁE WŁOSY!

LEGENDA GŁOSI, ŻE MURÓW MIASTA DZIELNIE BRONIŁY WALECZNE KOBIECY, KTÓRE ODPIERAŁY WROGIE WOJSKA. BIAŁOGŁOWY, BO TAK KIEDYŚ MÓWIONO NA KOBIECY, NIE MIAŁY BRONI. PORADZIŁY SOBIE JEDNAK POMYSŁOWOŚCIĄ. W WIELKICH KOTŁACH ROZGRZEWAŁY SMOŁĘ I PRZY UŻYCIU PODNOŚNIKÓW ROZLEWAŁY JĄ NA ATAKUJĄCĄ ARMİĘ. TAK OCALIŁY MIASTO! NA ICH CZEŚĆ ROZKAZANO POMALOWAĆ STOŻEK BĄSZTY NA BIAŁO I NADAĆ JEJ HONOROWĄ NAZWĘ „BIAŁOGŁOWA”.

PODOBA SIĘ WAM TA LEGENDA?
CZUBEK BĄSZTY RZECZYWIŚCIE JEST
BIAŁY!

NARYSUJ PORTRET BIAŁOGŁOWY. PAMIĘTAJ O JEJ WALECZNYM SERCU. CZY RZECZYWIŚCIE BĘDZIE MIAŁA DŁUGIE, BIAŁE WŁOSY? JAK JĄ SOBIE WYOBRAZASZ?!

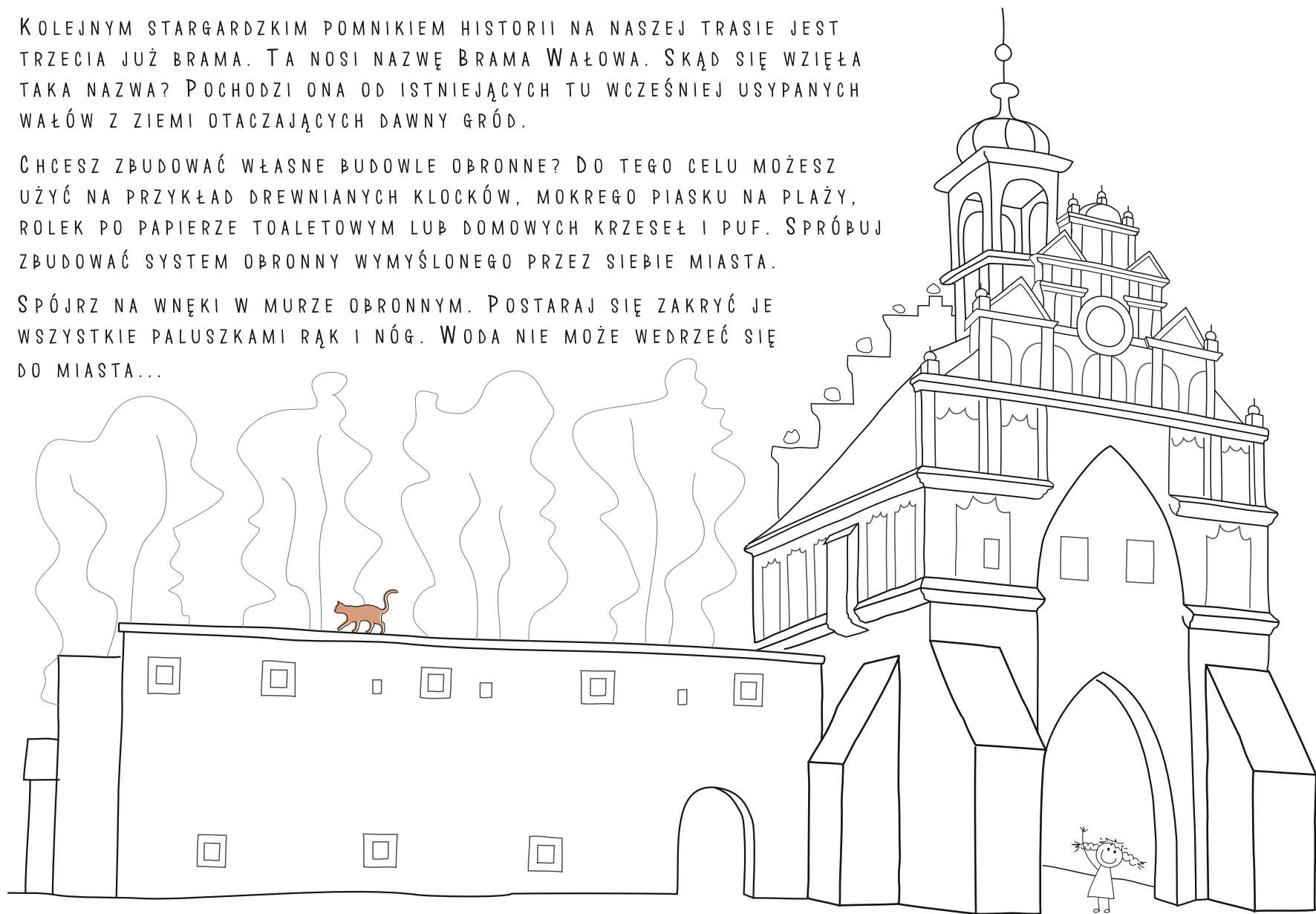

KOLEJNYM STARGARDZKIM POMNIKIEM HISTORII NA NASZEJ TRASIE JEST TRZECIA JUŻ BRAMA. TA NOSI NAZWĘ BRAMA WAŁOWA. SKĄD SIĘ WZIĘŁA TAKA NAZWA? POCHODZI ONA OD ISTNIEJĄCYCH TU WCZEŚNIEJ USYPANYCH WAŁÓW Z ZIEMI OTACZAJĄCYCH DAWNY GRÓD.

CHCESZ ZBUDOWAĆ WŁASNE BUDOWLE OBRONNE? DO TEGO CELU MOŻESZ UŻYĆ NA PRZYKŁAD DREWNIANYCH KŁOCKÓW, MOKREGO PIASKU NA PLAŻY, ROLEK PO PAPIERZE TOALETOWYM LUB DOMOWYCH KRZESŁ I PUF. SPRÓBUJ ZBUDOWAĆ SYSTEM OBRONNY WYMYŚLONEGO PRZEZ SIEBIE MIASTA.

SPÓJRZ NA WNĘKI W MURZE OBRONNYM. POSTARAJ SIĘ ZAKRYĆ JE WSZYSTKIE PALUSZKAMI RĄK I NÓG. WODA NIE MOŻE WEDRZEĆ SIĘ DO MIASTA...

PRZED NAMI POMNIK HISTORII, KTÓRY JEST NAJBARDZIEJ ZNANY ZE WSZYSTKICH STARGARDZKICH ZABYTEKÓW. TO KOLEGIATA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY KRÓLOWEJ ŚWIATA. TEN KOŚCIÓŁ JEST TAK OKAZAŁY, ŻE CZĘSTO MI SIĘ MYLI I MÓWIĘ NA NIEGO KATEDRA. TO BŁĄD! BABCIA CIĄGLE MNIE POPRAWIA, BO TEN KOŚCIÓŁ MA RANGĘ KOLEGIATY. NASZA KOLEGIATA JEST WYJĄTKOWA. MA SKLEPIENIE, CZYLI SUFIT NAJWYŻEJ Z WSZYSTKICH KOŚCIOŁÓW CEGLANYCH W POLSCE! A WIECIE ILE MA LAT? W 2022 ROKU KOLEGIATA OBCHODZI SWĘ 730 URODZINY! IMPONUJĄCE, PRAWDA?.

W KOLEGIACIE MNÓSTWO RZECZY MI SIĘ PODOBA, ALE NAJBARDZIEJ LUBIĘ OGŁĄDAĆ KAPLICĘ MARIACKĄ. PO JEJ ZEWNĘTRZNEJ STRONIE JEST PEŁNO ŚMIESZNYCH, DZIWCZNYCH GŁÓW. CZASEM MAJĄ SMUTNE, CZASEM WESOŁE MINY, NIEKTÓRE WYTYKAJĄ JĘZYKI! TO MASZKARONY! SĄ NIESAMOWITE, PRAWDA?

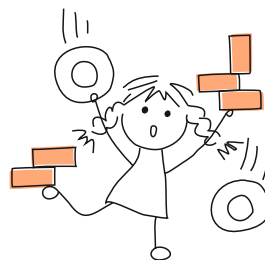

A TY JAKIEGO MASZKARONA WYMYŚLISZ? PRZY UŻYCIU KARTKI PAPIERU, KREDEK, PISAKÓW, WŁÓCZEK I KLEJU ZRÓB MASZKARONOWĄ MASKĘ NA TWARZ. JAKIE EMOCJE BĘDZIE WYRAŻAŁA?

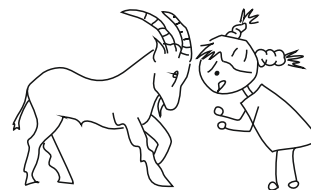
LUBISZ SIĘ BAĆ? OPOWIEM CI HISTORIĘ, KTÓRĄ DAWNI MIESZKAŃCY STARGARDU PRZEZ LATA POWTARZALI MIĘDZY SOBĄ. MOŻE ZECHCESZ SPRAWDZIĆ JEJ AKTUALNOŚĆ, BO JEST TO NIEZAWODNY SPOŚÓB NA WZBOGACENIE SIĘ. MOŻE WŁAŚNIE DO TWOJEJ KIESZENI W MAGICZNY SPOŚÓB TRAFI PRZECHODNI TALAR? JEST TO MONETA WYJĄTKOWA, BO RAZ WYDANA ZAWSZE WRACA DO KIESZENI SWOJEGO WŁAŚCICIELA.

WEDŁUG LEGENDY, ŻEBY ZDOBYĆ PRZECHODNI TALAR, KOŚCIÓŁ NALEŻY OBEJŚĆ TRZY RAZY. CÓŻ W TYM TRUDNEGO? PODCZAS TAKIEGO SPACERU TRZEBA BYĆ BARDZO SKUPIONYM I POWAŻNYM - ABSOLUTNIE NIE WOLNO SIĘ ŚMIAĆ! NIE WOLNO SIĘ TAKŻE ODZYWAĆ. PRZEDĘ WSZYSTKIM JEDNAK TRZEBA SIĘ WYKAZAĆ ODWAŻĄ...

PRZY PIERWSZYM OBEJŚCIU, NA GŁOWĘ ŚMIAŁKA SPADAĆ MA Z GÓRY TALERZ LUB CEGŁA - JEŚLI KTOŚ NIE JEST WYSTARCZAJĄCO UWAŻNY, TAKA PRZYGODA MOŻE SIĘ ZŁE DLA NIEGO SKOŃCZYĆ.

PRZY DRUGIM OBEJŚCIU DROGĘ PODOBNO ZASTĘPUJE MU KOZIOŁ.

PRZY TRZECIM ZAŚ NA SPOTKANIE WYCHODZIŁ SAM DIABEŁ! AAA! POMÓŻ MI WYSTRASZYĆ TEGO POTWORA!

UFF... UDAŁO SIĘ GO WYSTRASZYĆ!

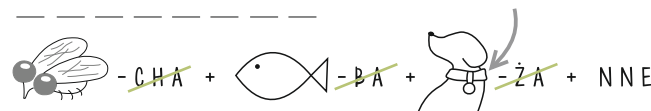
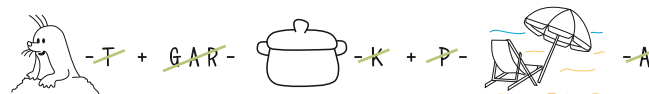
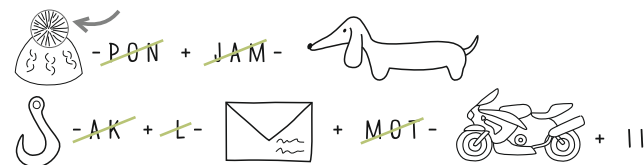
BASZTA, DO KTÓREJ TERAZ SIĘ UDAJEMY MA KSZTAŁT WIELKIEGO WALCA. NA JEJ SZCZycIE UJRZEĆ MOŻNA KRENELĄŻ - ZĘBATE ZWIEŃCZENIE (TAK JAK U REKINA). POLICZ, ILE ZĘBÓW WIDAĆ NA RYSUNKU?

MÓWI SIĘ, ŻE NAZWA BASZTY POCHODZI OD JEJ PRZEZNACZENIA. MOĞŁA SŁUŻYĆ DO PRZETRZYMYWANIA JEŃCÓW, CZYLI POJMANYCH WROGÓW.

ZAJRZYJ NA POPRZEDNIE STRONY I ZOBACZ, NA KTÓREJ BASZCIE TAKŻE ZNAJDUJE SIĘ KRENELĄŻ. ZA ZĘBAMI KRENELĄŻA - BLANKAMI, SCHOWAĆ MÓĞŁ SIĘ OBRONCA.

JESTEŚMY TUŻ PRZY RZECE INIE. ZAINSPIRUJMY SIĘ NIĄ I URZĄDZMY PODWÓRKOWE LUB DOMOWE REGATY. KARTKĘ PAPIERU, ULOTKĘ LUB GAZETĘ ZŁÓŻCIE TAK, BY POWSTAŁA Z NICH ŁÓDKA. NA ZIEMI, CHODNIKU LUB PODŁODZE USTALCIE LINIĘ STARTU I POSTAWCIE NA NIEJ SWE OKRĘTY. DMUCHAJCIE W NIE TAK, BY DOTARŁY DO METY JAKO PIERWSZE!

ROZWIĄŻ REBUSY:

DORYSUJ WIĘCEJ ŚNIEŻYNEK

OSTATNIĄ BASZTĄ, KTÓRĄ ODWIEDZIMY JEST BASZTA TKACZY. DLACZEGO TKACZY? TO WŁAŚNIE TKACZE BYLI WYZNACZENI, BY W PRZYPADKU ZAGROŻENIA BRONIĆ MIASTA NA TEJ BASZCIE. ODRYWALI SIĘ WTEDY OD TKANIA TKANIN I STAWALI NA STRAŻY.

TA BASZTA NAZYWANA JEST TEŻ LODOWĄ. NAZWA WZIĘŁA SIĘ OD SKŁADOWANIA W JEJ LOCHU LODU. TAKI LÓD NIE ROZTAPIAŁ SIĘ NAWET W UPALNE LATO I PRZEZ CAŁY ROK PEŁNIŁ ROLĘ LODÓWKI!

ULEPISZ ZE MNĄ BAŁWANA? MOŻEMY TO ZROBIĆ BEZ ŚNIEGU. BĘDIEMY POTRZEBOWAĆ: MĄKI ZIEMNIACZANEJ, WODY I MISKI. MĄKĘ WSYP DO MISKI I CO JAKIŚ CZAS DODAWAJ TROCHĘ WODY. UGNIATAJ, LEP... NIE DODAWAJ ZBYT DUŻEJ ILOŚCI WODY! A MOŻE ZROBISZ BAŁWANA Z GAZETY? ZAGNIEĆ KULKI I POŁĄCZ JE KLEJEM. DOKLEJ OCZY, NOS... GOTOWE! CZY WYMYŚLISZ, JAK JESZCZE MOŻNA ZROBIĆ BAŁWANA BEZ ŚNIEGU?

DORYSUJ
BAŁWANKOWI
CO TRZEBA

KTÓRYM ŚLADEM ŁYŻEW
DOTRĘ DO BASZTY TKACZY?

DOTARLIŚMY DO OSTATNIEGO MIEJSCA. JEST NIM BASTEJA. BASTEJE RÓŻNIĄ SIĘ OD BASZT - SĄ NIŻSZE I GRUBSZE. W NASZEJ BASTEI MIEŚCI SIĘ DZIŚ JEDNA Z SIEDZIB MUZEUM ARCHEOLOGICZNO-HISTORYCZNEGO.

ODBYWA SIĘ TU MNÓSTWO ZAJĘĆ DLA DZIECI, SERIO! JA TEŻ BYŁAM TU NA WARSZTATACH WIELE RAZY I POWAŻNIE-CZUJĘ SIĘ TU JAK U SIEBIE.

DAWNIEJ BASTEJA PEŁNIŁA FUNKCJE OBRONNE. W XIX WIEKU JEJ WNĘTRZE PRZEKSZTAŁCONO NA MIESZKANIA. RĘKA W GÓRĘ, KTO Z WAS CHCIAŁBY MIESZKAĆ W TAK UNIKATOWYM ZABYTKU? JAK URZĄDZONE BYŁOBY TWOJE WIELOPIĘTROWE MIESZKANIE W BASTEI? STWÓRZ JEGO PROJEKT. OPRÓCZ SAMEJ BASTEI UWZGLĘDNIJ W NIM TARAS WIDOKOWY (HURDYCJĘ), PARK PIASTOWSKI I MUR OBRONNY.

